

**SLOVENSKÁ KOMISIA
OLYMPIÁDY ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA A LITERATÚRY**

***OLYMPIÁDA ZO SLOVENSKÉHO JAZYKA
A LITERATÚRY***

1. ročník - školský rok 2008/2009

K r a j s k é k o l o

Úlohy kategórie A

žiaci 3. a 4. ročníka stredných škôl, žiaci septimy a oktávy osemročných gymnázií

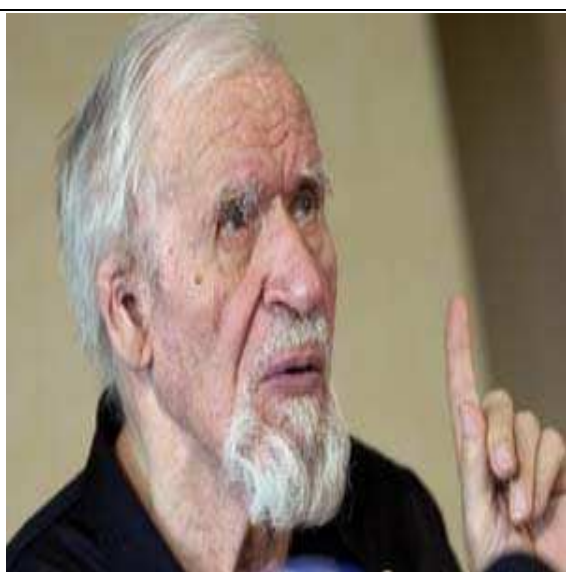
PRVÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Čas na vypracovanie testu: 30 minút

Ukážka č. 1

Aké postavenie majú podľa Vás v našej spoločnosti deti, postihnutí a starší ľudia?

Balansuje to kdesi na rozhraní medzi prírodnou spoločnosťou a spoločnosťou, ktorá sa snaží byť humánna. Príroda si, ako vieme, nerobí ťažkú hlavu s bezbrannými jedincami. Pošle na nich

svojich predátorov. Ale človek, akokoľvek často sa mu to nedarí, je predsa len čosi, čo z prírody vyčnieva. Tým záhadným v sebe, ktorému od počiatku nevie dať presné meno, a tak ho pomenúva rôzne. Na tom kategorickom imperatíve nemožno nič zmeniť: Úroveň spoločnosti sa posudzuje podľa toho, ako sa dokáže správať voči svojim najbezbrannejším. A tu sme občas takí pozliepaní. Niekedy dokážeme celkom povznášajúce veci. No ešte pričasto sa správame tak, až sa človek hanbí, že nosí toto meno.

(M. Fabianová: http://www.dimenzie.sk/1999_04/04rufus.htm)

Ukážka č. 2

Pojem regionalizmus v umení vznikol v európskych literatúrach v čase, keď si jednotlivé národy dali do poriadku základné podmienky národnej existencie; literatúry začali byť „národné“ nie z potreby, ale zo zotrvačnosti a ľudská myšlienka, naopak, cítila potrebu preliať sa ponad národné bariéry do spoločného mora. To, čo ešte pred desaťročím prisviedčalo vývoju, pokúšalo sa teraz udržať status quo, začalo sa vyžívať v jalovom vyznávaní lásky a vernosti rodu a vyhradzoval si v literárnom panteóne pozície výlučne pre seba.

Tak vznikli v literatúre i mimo nej hanlivé pojmy kozmopolitizmus a „nenašské“, kliatby a exkomunikácie z národnej literatúry.

To, čo sme pred desiatimi rokmi žili, neboli nijaké čerstvé duchovné výdobytky päťdesiatych rokov. Bolo to, hoci v trochu iných súvislostiach, len opakovanie stavu, s počiatkami ktorého sa stretávame už v rokoch národného obrodovania, stavu, akým prešla literatúra všetkých európskych národov. Bolo to všade podobné ako vajce vajcu.

(M. Rúfus: O literatúre, 1974)

Ukážka č. 3

Najnovšia zbierka Vernosť i zbierka Báseň a čas tvoria akýsi pár. Predovšetkým vizuálne, našli by sa však aj spoločné témy. Napokon, sám uvádzate, že Vernosť je pokračovaním Básne. Prečo? Najmä po tom, keď tou minulou zbierkou ste sa akoby literárne lúčili?

„Neexistuje cestovný poriadok, podľa ktorého by k nám prichádzali básne. Dve knižky, ktoré spomínate, jednoducho prišli po sebe a zároveň akosi k sebe. Ja som to prijal, keďže som sluhom básne a nie jej cvičiteľom. Spiritus flat ubi vult. Aj duch básne vanie, kadiaľ sa mu zažiada.“

(<http://knihy.sme.sk/c/3347096/Jazyk-je-kompromis-Vie-vsak-recnit-aj-zametat-stopy.html>)

Ukážka č. 4

*V Rúfusovej poézi_ má osobitné postavenie obrazné vyjadrovanie. Básnik starostlivo vyberá každé slovo, metafora je **preňho/pre ňho** „stavebným princípom básne“, okom, ktorým sa básnik pozerá a v_dí neopakovate_nú poetickosť a emocional_tu.*

*Osobitný rozmer jeho **básňam/básniam** dávala spolupráca _ výtvarníkm_ – projekty spojenia básnick_ho umenia a v_tvarného umenia do knižných „dvojspevo_“ (ako ich naz_va Rúfus). Najskôr spolupracoval touto formo_ s umeleckým fotografom M. Martinčekom (Ludia v horách, Kolíska). Poézia bola svojráznym výkladom k fotografi_m, fotografie zasa umocňovali silu slova. O podobné spojenie išlo v d'a_ších knihách, pre ktoré sa partnerm_ stali L. Fulla a M. Bazovský.*

Milan Rúfus je znám_ nielen/nie len ako básnik, ale tiež ako literárny vedec, esejista a prekladate_.

Úlohy

1. Doplňte v ukážke č. 4 chýbajúce písmená. Vo zvýraznených dvojiciach slov podčiarknite správnu možnosť.
2. Napíšte dve synonymá k podstatnému menu *predátor*.
3. Veľké začiatkové písmeno v zámene Vás je ukážke č. 1 použité
 - A. správne, pretože sa ním oslovuje veľmi známa osobnosť.
 - B. nesprávne, pretože nejde o oficiálny rozhovor.
 - C. nesprávne, pretože nejde o výnimku v používaní daného tvaru.
 - D. správne, pretože ukážka nepredstavuje úryvok z listu.

4. Vypíšte z ukážky č. 1 dve metafory.

5. Pod kategorickým imperatívom mal Rúfus v ukážke č. 1 na mysli
 - A. fakt, že v spoločnosti sa vždy nachádzajú aj bezbranní jedinci.
 - B. skutočnosť, že človek sa zvyčajne správa k slabším ako predátor.
 - C. fakt, že človek sa v prístupe k slabým musí odlišovať od zvierat.
 - D. poznanie, že človek prešiel od prírodnej spoločnosti k humánnej.

6. Milan Rúfus sa podľa ukážky č. 2 domnieva, že pojem regionalizmus vznikol:
 - A. v 50. rokoch 20. storočia,
 - B. v 60. rokoch 20. storočia,
 - C. v 40. rokoch 20. storočia,
 - D. v 70. rokoch 20. storočia.

7. Milan Rúfus si podľa ukážky č. 2 myslí, že regionalisti v čase vzniku tohto pojmu
 - A. bojovali proti zachovaniu kultúrnej a literárnej svojbytnosti.
 - B. tvorivo rozvíjali všetky formy európskej obrodeneckej literatúry.
 - C. naďalej zotrúvali na pozíciách národne orientovanej literatúry.
 - D. považovali za nevyhnutné odpútať sa od národnej literatúry.

8. Vypíšte z ukážky č. 2 názov hnutia, ktoré stálo v opozícii proti regionalizmu.

9. Synonymom k prídavnému menu *jalový* (*jalové* vyznávanie lásky) je prídavné meno
 - A. zbytočný.
 - B. potrebný.
 - C. nadšený.
 - D. nenápadný.

10. Ku ktorému jazykovému štýlu patrí ukážka č. 3?

11. Napíšte pravopisne správne názov slohového útvaru/žánru, z ktorého sú ukážky č. 1 a 3.
V odpovedi použite slovo cudzieho pôvodu.

12. Na základe ukážky č. 3 rozhodnite, čo podľa svojich slov cíti M. Rúfus pri tvorbe básní.
- A. pokoru
 - B. rezervovanosť
 - C. zadosťučinenie
 - D. nepokoj
13. Na základe pozorného prečítania ukážky č. 3 doplňte preklad nasledujúceho latinského citátu: *Spiritus flat ubi vult*.
- Duch.....
14. Začiatok národného obrodenia, o ktorom píše M. Rúfus v ukážke č. 2, urýchlilo
- A. založenie Academie Istropolitany v Bratislave.
 - B. reformy syna Márie Terézie, cisára Jozefa II.
 - C. víťazstvo slovanského Ruska nad Napoleonom.
 - D. vypuknutie slovenského povstania v roku 1948.
15. Vzťah medzi regionalistickou literárnou tvorbou a myšlienkovými prúdmi danej doby možno podľa ukážky č. 2 označiť ako
- A. zhodu.
 - B. paralelu.
 - C. gradáciu.
 - D. kontrast.
16. Frazeologizmom z ukážky č. 2: *Bolo to všade podobné ako vajce vajcu* autor pomenúva
- A. pozitívny vplyv experimentovania a úsilia modernizovať literatúru, vnieť do nej čaro cudzokrajnej exotiky.
 - B. proces nadradovania národnej literatúry, uplatňovania národno-výchovných hľadísk a pridržanie sa národných tém.
 - C. tendenciu uplatňovať netradičné postupy v umeleckej tvorbe a prekonávať využívanie regionálnych prvkov.
 - D. stav, keď v literatúre prevážil záujem o nové umelecké postupy v európskej literatúre nad národnými hodnotami.

17. Obdobie tvorby generácie štúrovcov sa viaže k:

- A. založeniu Slovenského učeného tovarišstva.
- B. vydaniu prvého slovenského románu.
- C. druhej kodifikácii slovenského jazyka.
- D. nástupu žien/spisovateliek v literatúre.

18. Ktorý prozodický/veršový systém je typický pre tvorbu štúrovcov?

19. Nahraďte cudzie výrazy *status quo* a *pozícia* v podčiarknutej vete ukážky č. 1 slovenskými výrazmi s rovnakým významom.

.....

DRUHÁ ČASŤ – PÍSOMNÁ

Transformácia textu – čas: 30 minút

Na základe ukážok č. 1 – 3 a portrétu básnika napíšte charakteristiku Milana Rúfusa.

Maximálny počet viet: 20

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

TRETIA ČASŤ – ÚSTNA

Predneste diskusný príspevok na tému Postavenie detí, postihnutých a starších ľudí v našej spoločnosti.

Autori úloh:

PhDr. Alena Polakovičová
PhDr. Katarína Hincová, PhD.
PhDr. Ľubica Štarková

Recenzenti:

PhDr. Eva Vrbanová
PaedDr. Mária Melichárová

Olympiáda zo slovenského jazyka a literatúry, 1. ročník, školský rok 2008/2009, úlohy krajského kola, kategória A
Vydal: IUVENTA Bratislava, 2008